

ඵලදායීතාවය සහ ආර්ථිකය සංවර්ධනය

බබ්.ඒ. ලීලාවතී
සහකාර අධ්‍යක්ෂිකා
ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන අංශය
කාර්මික සංවර්ධන මණ්ඩලය

ඵලදායීතා සංකල්පය ක්‍රි.ව.1700 දී ප්‍රංශ ජාතික වින්තකයන් හා ලේඛකයන් පළ කළ අදහස්වලින් ඉස්මතු වේ. ඔවුන් දැක්වූයේ " වඩා ඵලදායී ශ්‍රමය කෘෂිකර්මාන්තයේ යෙදවුණු ශ්‍රමය බවයි " ඊට පසු කාලීනව 1723 සිට 1790 දක්වා කාලයේ විසූ නූතන ආර්ථික විද්‍යාවේ පියා ලෙස සලකන ඇඩම්ස් ස්මිත් පැවසුවේ " ශ්‍රම විභජනය සහ විශේෂ ප්‍රාගුණ්‍ය ක්‍රියාත්මක කරන්නේ නම් ඵලදායීතාව වැඩි දියුණුවන බවත් එමගින් නිෂ්පාදන පිරිවැය අඩු වී භාණ්ඩ ඒකක මිලද අඩුවන බවයි. " මීට පසුව ජර්මන් ජාතික විද්‍යාත්මක සමාජවාදයේ පියා වූ කාල් මාර්ක්ස් මහා පුහුණුවෙන් යුතු ශ්‍රම භාවිතය මගින් ඵලදායීතාවය වැඩිවන බව පෙන්වා දී ඇත. නූතන කළමනාකරණයේ පියා ලෙස විරුදාවලිය ලත් ප්‍රෙඩරික් වෙලර් ඵලදායීතාව වැඩි දියුණු කළ හැකි සාධක ගැන අදහස් දක්වා ඇත. යෙදවුම් හා නිමවුම් ගැන වැඩි අවධානයක් යොමු කළ මොහු කාර්යක්ෂමතාවය, වැඩි නිෂ්පාදනයට ඇති වැඩි වැටුප්, වැඩි ශ්‍රම සේවක සේවය සම්බන්ධතා වැනි කරුණු පිළිබඳව සිය අවධානය යොමුකර තිබුණි.

මෙසේ දීර්ඝ කාලීනව සිටි දියුණුවෙමින් පැවත ආ මෙම සංකල්පය දෙවන ලෝක සංග්‍රාමයෙන් විනාශ වී ගිය රටවල් නම් කර්මාන්ත සංවර්ධනය කිරීමටත් ආර්ථික ප්‍රවර්ධනයටත් යොදා ගත හැකි සාධකයක් ලෙස භාෂාන්තර කම්කරු සංවිධානය විසින් සලකන ලදී. ඒ අනුව ඵලදායීතා වර්ධනය කිරීමට ජාතික ඵලදායීතා මධ්‍යස්ථානයක්ද ඇති කරන ලදී. ඒ අනුව යමින් 1955දී ප්‍රභාස ඵලදායීතා සංවර්ධන මධ්‍යස්ථානයක්ද, 1961දී ආසියානු ඵලදායීතා සංවිධානයද පිහිටිය. 1966දී ලංකාව ආසියානු ඵලදායීතා සංවිධානයේ සාමාජිකත්වය ලබා ගත්තේය. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස 1996 "ජාතික ඵලදායීතා වර්ධන" ලෙස නම් කරන ලදී. 1997 වසරේ සිට පසර 10ක කාලයක් "ඵලදායීතා අංකය" ලෙසත් නම් කරන ලදී.

විත්මන් ලෝකය මේ වන විට ගෝලීයකරණයට හා ජාත්‍යන්තර වෙළඳපොළ රටාවට තල්ලුවෙමින් පවතී. එම සාධක නිසා මෙම තත්ත්වය තුළ රැකී සිටීමට නම් ඵලදායීතා සංකල්පය ඉතාම වැදගත් වේ.

ප්‍රායෝගික ලෙස ඵලදායීතා සංකල්පය ක්‍රියාත්මක කළ රටකි ජපානය. එසේම වර්තමානයේ දියුණු වෙමින් පවතින රටවල් නම් රටවල ආර්ථික සංවර්ධනය ඉහළ මට්ටමක තබා ගැනීමට නම් මෙම සංකල්පය ක්‍රියාත්මක කළ යුතු බව පිලිගෙන ඇත. මෙම සංකල්පයෙන් සාර්ථක ප්‍රතිඵල ලබා ගත් එක් රටකි සිංගප්පූරුව. කිසිම ස්වාභාවික සම්පතකට උරුමකම් නොකියන සිංගප්පූරුව ඵලදායීතා සංකල්පය ක්‍රියාත්මක කිරීම තුළින් ආසියාවේ බොහෝ රටවලට වඩා වැඩි ආර්ථික ඵලදායීතාවක් ලබා ඇත.

මුළු රටටම බන් සැපයීම කළ හැකි දේශගුණයක් හා භූමි සම්පතක් මෙන්ම රට වටා ඇති මහ සාගරයෙන් අවශ්‍ය ප්‍රෝටීන් ලබා ගත හැකි මත්ස්‍ය සම්පත් බහුල ශ්‍රී ලංකාව නවමත් මෙම සම්පත්වලින් උපරිම ප්‍රයෝජන ලබා ගැනීමට උත්සුක වී නැත. ලෝකයේ ඕනෑම රටක පවතින දේශගුණික ලක්ෂණ ඇති මේ රට සංචාරක පරාදීපයක් බවට පත් කිරීමේ හැකියාව ඇත. නමුත් මේ සඳහා අවශ්‍ය කළමනාකරණය මෙතෙක් සිදු වී නොතිබීම ජාතියේ අභාග්‍යයකි. අධි ඉල්ලුමක් පවතින රුකියා වෙළඳපොළක් අපට ඇත. ලිවීමේ හා කියවීමේ හැකියාව අතින් වැඩි ප්‍රතිශතයකට උරුමකම් කියන අප රට ඵලදායීතා සංකල්පය ක්‍රියාත්මක කිරීම තුළින් වඩා දියුණු ආර්ථික මට්ටමක් ලඟාකර ගැනීමේ හැකියාව ඇත. ඒ සඳහා අවශ්‍ය මූලික සාධකයවන කළමනාකරණය අවශ්‍ය ආකාරයට සිදු නොවීම විශාල ගැටළුවක් බවට පත්ව ඇත.

අතීතයේ සිංගප්පූරුව අගමැති ලික්චාන් යූ මහතාට සිංගප්පූරුව ශ්‍රී ලංකාවක් බවට පත් කිරීමට කිබුණු එම සිහිනය යථාර්ථයක් බවට පත්කර ගත් සාධකය වූයේ ඵලදායීතා සංකල්පය හා මහා කළමනාකාරීත්වයයි. වර්තමානයේ ශ්‍රී ලංකාව සිංගප්පූරුවක් බවට පත් කිරීමේ සිහිනයක් ඇත. එම සිහිනය යථාර්ථයක් බවට පත් කිරීමට නම් සිංගප්පූරු අගමැති ලික්චාන් යූ මෙන් ඵලදායීතා සංකල්පය කෙරෙහි අවධානය යොමු කළ යුතුය.

ඵලදායීතාවය යන්න ලංකාවාසී ජනතාවට අමුතු අදහසක් නොවේ. එදා පැරකුමින රජතුමා " අහසින් වැටෙන එක දිය බිඳක්වත් ප්‍රයෝජනයට නොගෙන වුදුදට ගලා යාමට ඉඩ නොදෙන්න" යන වැකියෙන් ප්‍රධාන කළේත් මෙම අදහසමයි.

ඵලදායීතාවය යනු සජලත්වයයි. සජලත්වය යන සාර්ථකතාවයයි. අප හරහා ලබන සියලු ක්‍රියාවන් මහා සැලසුමකින්, මහා කළමනාකරණයකින් කරන්නේ නම් එය සාර්ථකත්වයට පත් වේ. මෙහිදී අපගේ අරමුණ වඩා වැදගත් වේ. අරමුණ සාක්ෂාත් කරගැනීමට අවශ්‍ය සැලසුම් අප සතුව තිබිය යුතුය. එම සැලසුම් ක්‍රියාත්මක

කරගැනීමට අවශ්‍ය කාර්යය මණ්ඩලයක් අපට සිටිය යුතුය. එම කාර්යය මණ්ඩලය මෙහෙයවීමට අරමුණු ගැන පැහැදිලි අවබෝධයක් ඇති කළමනාකරුවෙක් සිටිය යුතුය. එවිට කාර්යය පහසුවෙන් සඵල කරගත හැකි වේ. ඵලදායීතාවය යනු මෙම ක්‍රියාවලියයි.

ඵලදායීතා සංකල්පය නිවස, පාසල, කාර්යාලය මෙන්ම කර්මාන්තශාලාව යන්න සෑම දෙයකටම පොදු වේ. මෙතැන් සිට අපගේ විශේෂ අවධානය යොමු වන්නේ කර්මාන්තයන්ගේ ඵලදායීතා කෙරෙහිය.

කර්මාන්තයක ඵලදායීතාවය යනු නිෂ්පාදනය හා එයට භාවිතා කළ සම්පත් අතර ඇති සම්බන්ධතාවයයි. මෙය මිනිය හැකිය. ඒ සඳහා,

$$\frac{\text{මුළු නිමවුම් (නිෂ්පාදන)}}{\text{භාවිතා කළ සම්පත් ප්‍රමාණය}} = \text{ඵලදායීතාවය}$$

ඵලදායීතාවය වැඩි කිරීම යනු අඩු සම්පත් ප්‍රමාණයකින් වැඩි නිෂ්පාදනයක් කිරීමයි. මින් සම්පත් භාවිතය අවම කිරීම අදහස් නොකෙරේ. වැඩි නිෂ්පාදනයක් ලබා ගත හැකි ක්‍රම සහ විධි භාවිතා කිරීමයි. වඩා පහසු ගැලපෙන ක්‍රම සහ විධි මගින් වැඩි නිෂ්පාදනයක් ලබා ගත හැකිය. වඩාත් සරළව කියන්නේ නම් හරි දේ හරි ආකාරයට කිරීම ඵලදායීතාවයයි.

ඵලදායීතා සංකල්ප

- භෞතික ඵලදායීතාවය
- ආකල්පමය ඵලදායීතාවය
- සමාජමය ඵලදායීතාවය
- එකතු කළ අගය මත ඵලදායීතාවය
- හරිත ඵලදායීතාවය

යන අංශ පහ යටතේ ඵලදායීතා සංකල්පය ක්‍රියාත්මක වේ.

භෞතික ඵලදායීතාවය

නිෂ්පාදනය හා යෙදවුම් අතර සම්බන්ධතාවය මේ නමින් හැඳින්වේ. යෙදවුම් යනු සම්පත්ය. භෞතික ඵලදායීතාවය මෙසේද නිර්වචනය කළ හැකිය.

$$\text{ඵලදායීතාවය} = \text{සඵලමත්භාවය} + \text{කාර්යක්ෂමතාවය}$$

සඵලමත්වය යනු කර්මාන්ත ඒකකයක අරමුණු හා ඉලක්ක ඉටු කර ගැනීමයි. නැතිනම් නිවැරදි දේ කිරීමයි. කාර්යක්ෂමතාවය යනු නිවැරදි දේ නිවැරදිව කිරීමයි. අපගේ යාම අරමුණුකර නාස්තිය අඩුකර වැඩිම ප්‍රතිඵල ලබා දෙන ආකාරයට නිෂ්පාදන සාධක සංයෝග කිරීමයි.

$$\text{නිෂ්පාදනය} = \text{සාධක යෙදවුම්} - \text{අපතය}$$

භෞතික ඵලදායීතාව විස්තර කරන ජපන් ජාතිකයන් පව් හතක් ගැන කථා කරයි. ඒවානම්,

- වැඩිපුර නිපදවීම - (අධි සැපයුම)
- බලා සිටීම
- අනවශ්‍ය ප්‍රවාහනය
- අනවශ්‍ය වලනය
- අනවශ්‍ය තොග
- වැඩිපුර සැකසීම
- දෝෂ සහිතව නිපදවීම

පව් හතම භාණ්ඩයක නිෂ්පාදන පිරිවැය ඉහළ දැමීමට හේතුවේ. එමනිසා එක් අතකින් සම්පත් අපතේ යාමක්ද අනෙක් අතින් කාලය අපතේ යාමක්ද සිදුවේ. කළමනාකරණය කළ යුත්තේ මෙම පව් හතෙන් වැලකීමටයි.

ආකල්පමය ඵලදායීතාව

මිනිස් සිත තුළ ඇතිවන ආකල්පයකි ඵලදායීතාව. ලංකා සමාජයේ බහුලවම දැකිය හැකි දුර්වලතාවයකි සානාත්මක චින්තනයෙන් යුත් කණ්ඩායම් ඇතිවීම. සේවක සහභාගීත්වය මගින් සේවක බැඳීම , වගකීම, කැපකිරීම සහ පක්ෂපාතිත්වය මේ වන විට සමාජයෙන්, නිවසෙන්, පාසලෙන් කාර්යාලයෙන් බැහැරව යමින් පවතී. මෙහිදී සේවක අභිප්‍රේරණය, සේවක සමගිය, මෙන්ම කැපවීමද ඉතාම අන්‍යාවශ්‍යය.

පළමුව තමන් කරන කාර්යය පිළිබඳ තමන්ට තෘප්තියක් ඇතිවන ආකාරයේ ආකල්පමය වෙනසක් මිනිස් චින්තනයේ ඇති කළ යුතුයි. මේ සඳහා මූලික අධිතාලම නිවසින් සහ පාසලෙන් දැමිය යුතුය. කාර්ය ස්ථානය සේවකයකුට ප්‍රියමනාප ස්ථානයක් කිරීම තුළින් ආකල්පමය වෙනසක් සිදු කළ හැකිය. ඒ සඳහා කාර්යය මණ්ඩල අභිප්‍රේරණය කිරීම ඉතා වැදගත් වේ. මේ සඳහා ත්‍යාග මෙන්ම දඩුවම්ද යොදා ගැනීමට සිදුවේ. කාර්යය මණ්ඩලවල කරන කාර්යයන්හි වගකීම මෙන්ම එය සාර්ථක වූ පසු ඔවුන් තෘප්තිමත්වන ආකාරයට මෙන්ම ආත්ම අභිමානය වැඩිවන ආකාරයට සේවක මනස සැකසීම මෙමගින් බලාපොරොත්තු වේ.

දැනට පවත්නා දෑ අඛණ්ඩව වැඩිදියුණු කිරීමට ඇති සංකල්පමය ආකල්පමය ඵලදායීතාවයයි. එය ඊයේට වඩා හොඳට අදත්, අදට වඩා හොඳට හෙටත් කිරීමේ ක්‍රියාවලිය ලෙස හැඳින්විය හැකිය. මෙම ක්‍රියාවලිය ක්‍රියාවට නැංවීමේදී අන්‍යාවශ්‍ය සාධක වන්නේ අධිෂ්ඨානය සහ විශ්වාසයයි.

සමාජමය ඵලදායිතාවය

සමාජමය ඵලදායිතාව යනු ජාතික සුභ සාධනය වැඩි දියුණු කිරීමයි. මෙය ආර්ථික ප්‍රගතිය මෙන්ම ඉහළ තත්ත්වයක් කරා ගමන් කිරීමක් ලෙසද සැලකිය හැකිය. මෙම ආර්ථික ප්‍රගතිය ලැබීමට නම් වැඩි ආයෝජන අවස්ථා උදාකිරීම, එමගින් රැකි රක්ෂා ඉඩප්‍රස්ථා ඇති කිරීම, රැකියා තත්ත්වය වර්ධනය, සේවක වැටුප් ඉහළ යාම, රැකියාවල සුරක්ෂිත බව ඇතිවීම, රැකියාව පිළිබඳ නාප්තිමත් බව ඇති වීම තුළින් සමාජමය ඵලදායිතාව සඵල වේ.

මෙසේ වූ විට

- ❖ තත්ත්වයෙන් උසස් භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය වේ
- ❖ භාණ්ඩ මිල අඩුවේ
- ❖ භාණ්ඩ සඳහා වැඩි ඉල්ලුමක් ඇති වේ
- ❖ ක්‍රය ශක්තිය ඇති වේ
- ❖ පාරිභෝගිකයා තෘප්තිමත් වේ
- ❖ විවේකී ජීවිතයක් ගත කළ හැකිවේ.

මෙවැනි සමාජයක් තෘප්ත වූ විට එම සමාජය භෞතික හා මානසික තෘප්තියක් ලබා ගත් සමාජයක් ලෙස හැඳින්විය හැකිය. ඒ නිසාම සමාජය විනය ගරුක පුරවැසියන්ගෙන් සමන්විත කිරීම ඉතාම පහසුය.

ඵලදායිතාව නැංවීම කළ හැක්කේ මිනිසාට පමණි. එය මානව ක්‍රියාවලියකි. ඒ සඳහා මුලිකව මිනිස් සම්පත, දැනුම, ආකල්ප හා කුසලතාවලින් පෝෂණය කළ යුතුය. එය මිනිස් හැසිරීම් වේ. මේවා මනාව හැසිරීම ඉතාම අසීරුය. ඒ සඳහා මනා සැලසුම් තිබිය යුතුය.

ඵලදායිතාව = නිෂ්පාදනය + තෘප්තිය + යෙදවුම + කැපවීම

එකතු කළ අගය මත ඵලදායිතාව

පවතින නිෂ්පාදන තත්ත්වයන්ට යම් යම් අගයන් එකතු කිරීම තුළින් ඵලදායිතාව ලබා ගත හැකිය. එය ස්වභාවික සම්පත්වලින් ලබාගත නොහැකිවේ. එය මිනිස් උත්සාහය, දොණය හා නිපුණතාව උපයෝගීකරගෙන කරන්නකි. මෙය මිනිය හැකිය.

- මුළු වකුණුම - මිලට ගත් ද්‍රව්‍ය සහ සේවා = එකතු කළ අගය
 - පාරිභෝගිකයා ගෙවන මිල - නිෂ්පාදන සාධක මිල = එකතු කළ අගය
- එකතු කළ අගය යනු (ආගය පමණක් නොවේ.)

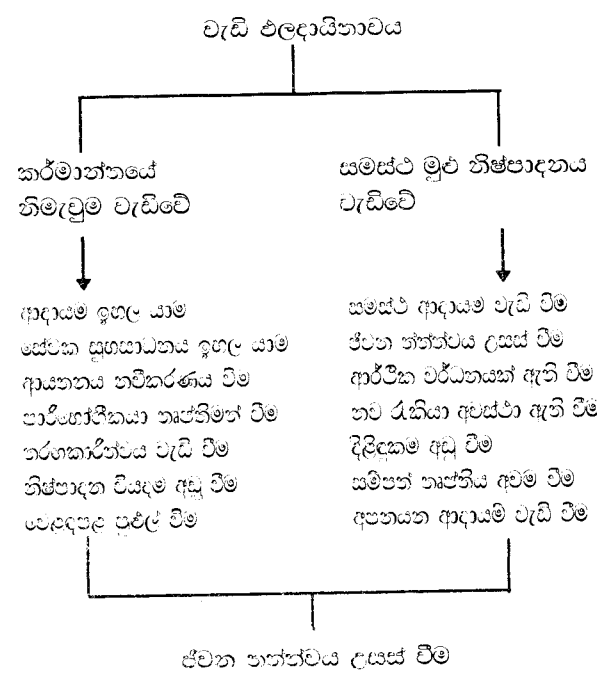
හර්ඝ ඵලදායිතාවය

නාර්මික සංවර්ධනය සමඟ පරිසර හානිපෝෂණය ඇතිකිරීම පරිසර ඵලදායිතාවයයි. ඵලදායිතාවය

සාර්ථක

වැඩිකරගත හැකි ආකාරය වන්නේ නාස්තිය පිටුදැකීමය. පරිසරය නොසලකා හැර ඵලදායිතාව නංවාලීමට නොහැකිය.

ඵලදායිතාවයේ අරමුණු

ඵලදායිතා අනුපාත

සම්පත් හා ප්‍රතිලාභ අතර ඇති අනුපාතය ඵලදායිතා අනුපාතය වේ. පහත දැක්වෙන්නේ ආසියානු රටවල් කිහිපයක ඵලදායිතා අනුපාතයන්ය.

රට	ඵලදායිතා අනුපාතය
හොංකොං	41%
තායිලන්තය	37%
චීනය	36%
කොරියාව	34%
සිංගප්පූරුව	28%
ඉන්දියාව	20%
පකිස්ථානය	14%
ලංකාව	1.4%

ඵලදායිතා හිමිවිය ක්‍රම

ඇරටෝ නියමය

මෙය ක්‍රි.ව 1848 - 1923 කාලයේ එමස් ටු ඉතාලි ජාතික ආර්ථික විද්‍යාඥයෙකුටා විසින්ම ඇරටෝ විසින් දැක්වූ ක්‍රමයකි.

නාස්තිය වලක්වා ගැනීමේ ක්‍රම ලෙස පැරටෝ විස්තර කර ඇත්තේ

- ◆ භාවිතයට ගන්නා සමහර භාණ්ඩ හා සේවා වෙනුවට විකල්ප භාණ්ඩ හා සේවා භාවිතය
- ◆ උසස් තත්වයේ ගුණාත්මක භාණ්ඩ හා සේවා මිලට ගැනීම
- ◆ විශ්වාසයක් නැඹිය හැකි ආයතනවලින් භාණ්ඩ හා සේවා මිලට ගැනීම
- ◆ සේවා සේවක සහයෝගය ලබා ගැනීම

පැරටෝගේ විග්‍රහය නොග පාලනය සඳහාද යොදා ගනී.

එස් 5 ක්‍රමය (5S ක්‍රමය)

අකිමොටෝ නැමැති ජපන් ජාතික මහාචාර්යවරයා මෙම සංකල්පය එළිදැක්වීය. එලදායිතාව නැංවීමට යොදා ගන්නා සරළ උපක්‍රමයකි. ලෝකයේ බොහෝ රටවල් මෙම ක්‍රමය ක්‍රියාවට නංවයි. එස් අකුරෙන් පටන් ගන්නා ජපන් වචන සමූහය 5S යනුවෙන් හඳුන්වයි.

- 1. SEIRI - සෙයිරි - සකස් කිරීම
- අනවශ්‍ය දෑ තෝරා ඉවත් කිරීම
- 2. SEITON - සෙයිටෝන් - සැලසුම් ගත කිරීම
- අවශ්‍ය දෑ පිළිවෙලට යැවීම
- 3. SEISOU - සෙයිසෝ - ශුද්ධ කිරීම
- යන්ත්‍ර සහ ස්ථාන පිරිසිදුව තබා ගැනීම
- 4. SEIKETSU - සෙයිකෝසු - සම්මතකරණය
- තවදුරටත් පිරිසිදුව, ක්‍රමවත්ව තබා ගැනීම
- 5. SHITSUKE - සෝන්සුකේ - ස්වයං විනය
- අන්‍යෝන්‍ය සහයෝගය සහ එකමුතු බව

මෙම අර්ථයන් සියළු දෙනා විසින්ම සාමූහිකව නිවැරදි ක්‍රමයට නොනවත්වා අනුගමනය කළ යුතුය. එක් අයකුට පමණක් මෙය කළ නොහැකිය. එසේම පරිසරය හා එලදායිතාව වර්ධනය සඳහා මුළු ක්‍රියාකාරී ප්‍රවේශයක් ලෙදිය යුතුය. එය යැමි දෙනාටම වඩා තොද පහට දිනක උදාකර දෙනු ඇත.

5S ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා අධීක්ෂණය, කොපසුබැස්නා උත්සාහය සහ සාමූහික බව අත්‍යවශ්‍ය වේ. මෙම ක්‍රමය තිසා පුද්ගලයින්ගේ නිර්මාණශීලීත්වය දියුණු කරයි. පුද්ගලයින් හා කණ්ඩායම් අතර සන්නිවේදනය වර්ධනය කරයි. මිනිස් සම්බන්ධතා වර්ධනය කරයි. කණ්ඩායම් වැඩ ප්‍රවර්ධනය කරයි.

5S ක්‍රියාත්මක කිරීමට අවශ්‍ය සාධක

- ඉහළ කළමනාකාරීත්වයේ කැප වීම
- පුද්ගලයින් මනාව පුහුණු කිරීම
- සෑම දෙනාගේම සාමූහික සහභාගිත්වය
- නොනවතින වක්‍රයක් ලෙස ක්‍රියාත්මක වීම

5S ක්‍රියාත්මක සැලැස්ම

- ඉහළ කළමනාකරණයේ කැප වීම
- I. නිසියාකාර දැනුම ලබා ගැනීම
- II. ක්‍රියාත්මක කිරීමට තීරණය කිරීම
- III. සංවිධාන ව්‍යුහය සැකසීම
- IV. ක්‍රියාත්මක කමිටු පත් කිරීම
- V. කමිටු සඳහා පුහුණු කිරීම
- VI. ක්‍රියාත්මක කිරීම නිළ වශයෙන් ප්‍රකාශයට පත් කිරීම
- VII. සංවිධාන ව්‍යුහය ප්‍රකාශයට පත් කිරීම
- VIII. ප්‍රචාරණ වැඩ සටහනක් ලබා දීම
- IX. පුහුණු වැඩ සටහන් ක්‍රියාත්මක කිරීම
- X. පවුතු කිරීමේ දිනය නියම කිරීම
- XI. සහභාගිවන්නන් කණ්ඩායම් ගතකිරීම හා අදාළ කාර්යය පැවරීම
- XII. අවශ්‍ය උපකරණ සැපයීම
- XIII. පවුතු කිරීමේ දිනයක් වෙන් කරගැනීම
- XIV. ඉවත් කළ යුතු දෑ තීරණය කිරීම
- XV. ඉවත් කළ යුතු දෑ සැලසුම් කිරීම
- XVI. අවශ්‍ය දෑ තෝරා ගැනීම.
- XVII. අනවශ්‍ය දේවල් ඉවත් කිරීම
- XVIII. වැඩදියුණු කළ යුතු අංශ හඳුනා ගැනීම
- XIX. පිරිසිදු කිරීමේ කටයුතු ඇරඹීම
- XX. ඒ සඳහා කාලය වෙන් කිරීම.

මෙම පියවරයන් අනුගමනය කිරීමෙන් පසු වගා පිරිසිදු කිරීමේ දිනයක් වෙන්කර ගත යුතුය. ඒට පසු 5S ක්‍රියාත්මක කළ යුතුය.